

เสภาเรื่อง
ขุนช้างขุนแผน
ตอนขุนช้างถวายนฎีกา

วิชาภาษาไทย

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

ผู้แต่ง

บทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน มีกวีเอกหลายท่านร่วมกันแต่ง
สันนิษฐานว่าแต่งตั้งแต่สมัย สมเด็จพระนารายณ์มหาราช

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาตำราจรรยาอนุภาพ ทรง
สันนิษฐานว่า

- ตอน ขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้าง และตอน ขุนแผนพานางวัน
ทองหนี เป็นพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ผู้แต่ง

- ตอนขุนช้างขุนนางพิม และ ตอนขุนช้างตามนางวันทอง เป็นพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (เมื่อครั้งยังดำรงพระอิสริยยศเป็นกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์)
- ตอน กำเนิดพลายงาม เป็นสำนวนของสุนทรภู่
- ตอน ขุนช้างถวายฎีกานี้ ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง แต่เป็นหนึ่งใน ๘ ตอนที่ได้รับการยกย่องจากสมาคมวรรณคดี (สมัยรัชกาลที่ ๗) ว่าแต่งดีเป็นเยี่ยม โดยเฉพาะกระบวนกลอนที่สื่ออารมณ์สะเทือนใจ

ที่มาของเรื่อง

ขุนช้างขุนแผนเป็นตำนานที่เล่าสืบต่อกันมาในเมืองสุพรรณบุรี และกาญจนบุรี โดยเชื่อกันว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงในปลายแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถต่อเนื่องถึงรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ แห่งกรุงศรีอยุธยา โดยในตำนานเล่าเพียงว่า นายทหารยศขุนแผนผู้หนึ่ง ได้ถวายดาบฟ้าฟื้นแด่สมเด็จพระพันวษา จากเค้าเรื่องเดิมได้มีผู้ตกแต่งให้มีเนื้อเรื่องน่าสนุกสนานมากขึ้น ซึ่งใช้วิธีการถ่ายทอดโดยการเล่าสืบต่อกันมาเป็นนิทาน

ที่มาของเรื่อง

ต่อมามีการนำเรื่อง ขุนช้างขุนแผน มาแต่งเป็นกลอนสุภาพ ขับเป็นลำนำ ใช้รับเป็นเครื่องประกอบจังหวะ จึงกลายเป็นบทเสภา มีทั้งหมด ๔๓ ตอนด้วยกัน ตอนที่นำมาเป็นบทเรียนนี้ คือ ตอนที่ ๓๕

บทขับเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ซึ่งได้รับการยกย่องจากวรรณคดีสโมสรว่า เป็นยอดของกลอนสุภาพที่มีความไพเราะ ดีเลิศทั้งเนื้อเรื่องและกระบวนกลอน

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

- นางวันทอง มีชื่อเดิมว่า พิมพิลาไลย ซึ่งเป็นเพื่อนเล่นกับ พลายแก้ว และ ขุนช้าง ในตอนเด็ก
- เมื่อโตขึ้น นางพิมได้พบกับ พลายแก้ว อีกครั้ง ซึ่งในตอนนั้น พลายแก้ว บวชเณรอยู่ ซึ่งทั้งสองก็แอบรักใคร่ชอบพอกัน เณรแก้วจึงแอบสึกและขึ้นไปหานางพิมบนเรือน
- ทางด้าน ขุนช้าง ซึ่งมีฐานะร่ำรวย แต่หน้าตาอัปลักษณ์ก็หลงรักนางพิมเช่นกัน จึงวอนให้ นางเทพทอง (เป็นมารดา) ไปสู่ขอนางพิม

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

- นางพิมเกรงว่า มารดาตนจะรับขันหมากของขุนช้าง จึงให้นางสายทอง (พี่เลี้ยง) ไปส่งข่าวให้เณรแก้ว รีบชิงมาสู่ขอก่อน
- เณรแก้ว ลาสิกขา และให้นางทองประศรี มารดาของตน ไปสู่ขอนางพิม ทั้งคู่จึงได้แต่งงานกัน
- หลังเข้าหอได้เพียงสองวัน พลายแก้วได้รับคำสั่งให้นำทัพไปรบกับพระเจ้าเชียงใหม่

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

- นางพิมทรอมใจด้วยความคิดถึงพลายแก้ว บวกกับขุนช้างซึ่งทำทุกอย่างเพื่อให้นางพิมใจอ่อนมาเป็นภรรยาตน จึงล้มป่วยลง และได้เปลี่ยนชื่อเป็น วันทอง
- ขุนช้างหลอก วันทอง ว่า พลายแก้ว เสียชีวิตในสนามรบไปแล้ว นางศรีประจัน(แม่ของวันทอง) เกรงว่าวันทองจะถูกريبเป็นม่ายหลวง จึงบังคับให้แต่งงานกับขุนช้าง นางจึงต้องแต่ง แต่วันทอง ยังไม่เชื่อว่า พลายแก้วตายแล้ว จึงเฝ้ารอ พลายแก้ว และขัดขืนยังไม่ยอมเป็นภรรยาขุนช้าง

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

- พลายแก้วขณะศึกกลับมา ได้รับยศเป็น ขุนแผน และได้รับพระราชทานนางลาวทอง มาเป็นภรรยาด้วย เมื่อขุนแผนได้พบกับวันทอง ก็เกิดทะเลาะวิวาทกัน ว่าวันทองไปแต่งงานใหม่ ส่วนวันทองก็ว่าขุนแผนนอกใจไปมีภรรยาใหม่ ขุนแผนโกรธจึงเข้าข้างลาวทอง และพานางไปอยู่กับแม่ที่กาญจนบุรี
- นางวันทองทั้งโกรธแค้นเสียใจ และคิดว่าขุนแผนหมดรักตนแล้ว จึงยอมตกเป็นภรรยาขุนช้าง ในคืนนั้นเอง

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

- ขุนแผนยังคงคิดถึงวันทอง จึงได้แอบขึ้นเรือนขุนช้างไป และพบวันทองนอนคู่กับขุนช้างอยู่ ก็โกรธ แต่ทำอะไรไม่ได้ นอกจากด่าประจานให้อับอายและจากไป ทำให้ขุนช้างแค้นใจมาก
- ต่อมาขุนช้างได้โอกาส เมื่อนางลาวทองไม่สบาย ขุนแผนซึ่งเข้าเวรอยู่ เป็นห่วง อยากกลับไปดูแล จึงฝากเวรไว้กับขุนช้าง ซึ่งขุนช้างก็ได้นำความไปทูล สมเด็จพระพันวษา ว่าขุนแผนหนีเวร สมเด็จพระพันวษาจึงลงโทษด้วยการให้ขุนแผนออกไปตระเวนด่านอยู่ชายแดน และ นำตัวลาวทองมากักไว้ไม่ให้ทั้งสองพบกัน

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

- ขุนแผนโกรธแค้นขุนช้าง จึงคิดชิงตัวนางวันทอง โดยรวบรวมของวิเศษ 3 อย่าง ได้แก่ กุมารทอง ดาบฟ้าฟื้น ม้าสีหมอก
- จากนั้นขุนแผนจึง ลอบขึ้นเรือนขุนช้างอีกครั้ง ซึ่งได้พบกับนางแก้ว กิริยาธิดาสุโขทัย ที่บิดานำมาช้ดดอกกับขุนช้างไว้ และได้นางเป็นภรรยา จากนั้นจึงเข้าไปหานางวันทอง ซึ่งวันทองไม่อาจจากขุนช้างได้ แต่เพราะด้วยความรักขุนแผน จึงยอมตามไปอยู่กับขุนแผน

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

- ขุนช้างโกรธที่ขุนแผนพาตัวนางวันทองไปจึงถวายฎีการ้องทุกข์ สมเด็จพระพันวษา
- ขุนแผนพาวันทองเร่รอนไปอยู่ตามป่า จนนางตั้งครรภ์ ขุนแผน สงสารวันทองที่ได้รับความลำบากจึงให้พระพิจิตรพาไปมอบตัวและ กราบทูลเรื่องราวทั้งหมด สมเด็จพระพันวษาจึงตัดสินให้ขุนแผนได้ นางวันทองคืนและขุนช้างถูกปรับไหม

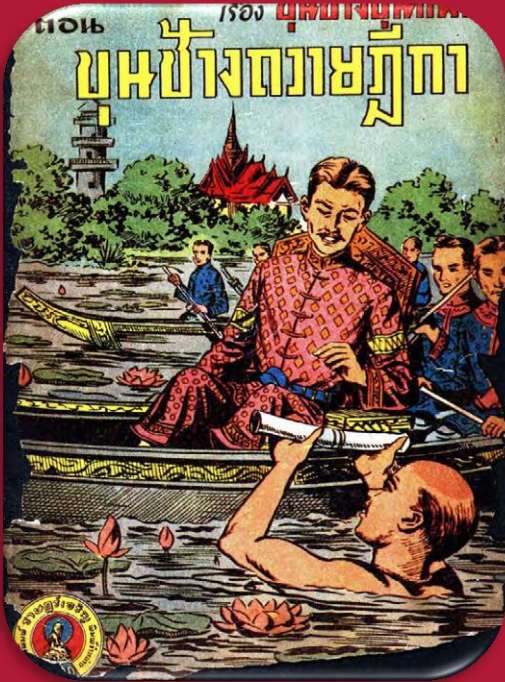
เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

- ต่อมาขุนแผนคิดถึงนางลาวทองจึงขอพระราชทานคืน สมเด็จพระพันวษากริ้วมาก และมีรับสั่งให้จับขุนแผนไปขังคุก ซึ่งขุนแผนยอมติดคุกโดยไม่คิดหนี (ทั้งๆที่มีวิชาอาคมสามารถหนีได้)
- วันหนึ่งขุนช้างสบโอกาส ให้บ่าวไพร่มาจุดนางวันทองซึ่งกำลังไปเยี่ยมขุนแผน นางจึงต้องกลับไปอยู่กับขุนช้าง และคลอดลูกชื่อ พลายงาม

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

- ยิ่งพलयงามโตขึ้นก็ยิ่งหน้าตาละม้ายคล้ายขุนแผน ขุนช้างเมื่อรู้ว่าไม่ใช่ลูกตน จึงลวงพलयงามไปฆ่าในป่า แต่ได้ผีพรายของขุนแผนช่วยไว้ จึงรอดมาได้ นางวันทองจึงให้พलयงามไปอยู่กับนางทองประศรี(แม่ของขุนแผน) ที่กาญจนบุรี ส่วนตัวนางจำต้องอยู่กับขุนช้าง จนเมื่อพलयงามโตขึ้นได้รับราชการ ทำความดีความชอบ ได้เป็นจมื่นไวยวรนาถ

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

- ในงานแต่งงานของพलयงาม ขุนช้างและนางวันทอง มาช่วยงาน ขุนช้างเมาและมีเรื่องกับพलयงาม จึงถูกพलयงามทำร้าย ขุนช้างจึงไปถวายเป็นภิกษุที่วัดป่าอภัยโทษพलयงาม และได้มีการดำน้ำพิสูจน์กันปรากฏว่าขุนช้างแพ้ และถูกตัดสินประหารชีวิตแต่นางวันทองขอให้พलयงาม ขอพระราชทานอภัยโทษไว้ เพราะขุนช้างก็เคยดีกับนาง

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

- พลายงามคิดถึงมารดา อยากให้กลับมาอยู่ด้วยกันพร้อมหน้า จึงลอบขึ้นเรือนและพานางหนี รุ่งขึ้นก็เกรงว่าขุนช้างจะเอาผิด จึงให้บ่าวไปส่งความว่าตนป่วยหนัก อยากให้แม่มาดูใจสักพัก แล้วจะส่งคืน
- ขุนช้างโกรธ จึงร่างฎีกาถวายถวายต่อสมเด็จพระพันวษาอีก
- สมเด็จพระพันวษามีรับสั่งให้ไปเรียกทุกคนที่เกี่ยวข้องมา และเริ่มทำการตัดสินคดีความ ฝ่ายพลายงามผิดด้วยการไปลอบขึ้นบ้านผู้อื่น ทำเช่นบ้านเมืองไม่มีกฎหมาย ฝ่ายขุนช้างก็ผิดที่ว่าไปแย่งวันทองมา

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

- สมเด็จพระพันวษาให้นางวันทองเข้าเฝ้าและตรัสถามให้กระจ่างว่านางจะเลือกอยู่กับใคร ขุนแผน ขุนช้าง หรือ พลายงาม ด้วยความประหม่า และ ณ ตอนนั้นชะตาถึงฆาต ทำให้นางตอบออกไปว่า นางก็รักขุนแผน แต่ขุนช้างก็แสนดี ส่วนพลายงามนี้ก็ลูกในอก
- พระพันวษาโกรธมาก จึงมีรับสั่งให้ประหารชีวิตนาง

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

๑ จะกล่าวถึงโฉมเจ้าพลาญงาม
กลับมาอยู่บ้านลำราญครัน
พร้อมญาติขาดอยู่แต่มารดา
โธ้วว่าแม่วันทองช่างหมองนวล
เออนี้เนื้อเคราะห์กรรมมานำผิด
ฝ่ายพ่อมีบุญเป็นขุนนาง

เมื่อเป็นความชนะขุนช้างนั้น
เกษมสันต์สองสมภิมย์ยวน
นิกนิกตริกตราละห้อยหวาน
ไม่สมควรเคียงคู่กับขุนช้าง
น่าอายมิตรหมองใจไม่หายหมาง
แต่แม่ไปแนบข้างคนจัญไร

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

รูปร่างวิปริตผิดกว่าคน
ทั้งใจคอชั่วโฉดโหดไร้
วันนั้นแพ้กูเมื่อดำน้ำ
แสนแค้นด้วยมารดาอ้างปราณี
แค้นแม่จำจะแก้ให้หายแค้น
หมายจิตคิดจะให้มันบรรลัย

ทรพลอัปรีชยไม่ตีได้
ช่างไปหลงรักใคร่ได้เป็นดี
ก็กริ้วซ้ำจะฆ่าให้เป็นผี
ให้ไปขอชีวีขุนช้างไว้
ไม่ทดแทนอ้ายขุนช้างบ้างไม่ได้
ไม่สนใจจำเพาะเคราะห์มันดี

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

อย่าเลยจะรับแม่กลับมา

พรากให้พ้นคนอุบาทว์ชาติอัปรีช
อัดอึดอึดฮัดด้วยขัดใจ

เข้าห้องหวนละห้อยคอยเวลา

เงียบปลื้มจตุบททวิบาท

น้ำค้างตกกระเซ็นเย็นเยือกใจ

ให้อยู่ด้วยบิดาเกษมศรี

ยิ่งคิดก็ยิ่งมีความโกรธา

เมื่อไรจะวันจะลับหล้า

จวนสุริยาเลียวลับเมรุไกร

ดาวดาษเดือนสว่างกระจ่างไข

สังัดเสียงคนใครไม่พูดจา

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ไต่ยินเสียงฆ้องย่ำประจำวัง

คะเนน้บย่ำยามได้สามครา

ฟ้าขาวดาวเด่นดวงสว่าง

จึงเช่นเหล่าข้าวปลาให้พรายกิน

ลงยันต์ราชาเอาปะอก

เป่ามนตร์เบื่องบนช่อมมัว

ลอยลมล่องดังถึงเคหา

ดูเวลาปลอดห่วงทักทิน

จันทร์กระจ่างทรงกลดหมดเมฆสิ้น

เสกขมึ้นว่านยาเข้าทาตัว

หยิบยกมวงคลขึ้นใส่หัว

พรายยั่วยวนใจให้เคลคลา

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

จับดาบเคຍปราบณรงค์รบ
ลงจากเรือนไปมิได้ช้า

๑ เห็นคนนอนล่อมอ่อมเป็นวง

กองไฟสว่างดังกลางวัน

จึงร้ายมนตรามหาสะกด

ภูตพรายนายขุนช้างวางวิงพुरु

เสด็จครบบริกรรมพระคาถา
รีบมาถึงบ้านขุนช้างพลัน ๆ

ประตุลันมั่นคงขอบรวักัน

หมายสำคัญตรงมาหน้าประตุ

เลื่อมหมดอากาศรรพ์ที่ฝังอยู่

คนผู้ในบ้านก็ชานเซอะ

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ทั้งชายหญิงง่วงงมล้มหลับ
จิปลาคาไฟมันไหลเลอะ
ใช้พรายถอดกลอนถอนลิ้ม
อย่างเท้าก้าวไปในทันที
มีแต่หลับเพื่อมะเมอฝัน
ผู้คนเจียบสำเนียงเสียงแต่กรน

นอนทับคว่ำหงายก่ายกันเปราะอะ
โงกเงอะงุงงมไม่สมประดี
รอยทิมถอดหลุดไปจากที่
มิได้มีใครทักแต่สักคน
ทั้งไฟกองป้องกันทุกแห่งหน
มาจนถึงเรือนเจ้าขุนช้าง

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

จุดเทียนสะกดข้าวสารปราย

สะเดาะดาลบานเปิดหน้าต่าง

หอมหวนอวลอบบุปผาชาติ

เรณูฟุ้งร้อนขจรใจ

ข้าไทนอนหลับลงทับกัน

กระจกฉากหลากสลบวับแวมวาม

ภูตพรายโศดเรือนสะท้อนผาง

ย่างเท้าก้าวขึ้นร้านดอกไม้

เบิกบานก้านกลาดกิ่งไสว

ย่างเท้าก้าวไปไม้โครมคราม

สะเดาะกลอนถอนลั่นถึงชั้นสาม

อร่ามแสงโคมแก้วแววจับตา

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ม่านมู่ลี่มีฉากประจักษ์
ชมพลาอย่างเยื้องช้าเลื่องมา
นึ่งนอนอยู่บนเตียงเคียงขุนช้าง
เจ็บใจดังหัวใจจะพังพอง
จะใคร่ถีบขุนช้างที่กลางตัว
พลาแง้ลงนอนบนบอภีวันท์

อัมจันทร์เครื่องแก้วก็หน้าหนา
เปิดมุ้งเห็นหน้าแม่วันทอง
มันแนบข้างกอดกลมประสมสอง
ขยับจ้องดาบง่าอยากฆ่าฟัน
นีกกลัวจะถูกแม่วันทองนั้น
สะอื้นอ้นอกแค้นน้ำตาคลอ

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

โอรสแม่เจ้าประคุณของลูกเอ๋ย
เวรกรรมนำไปไม่รังรอ
มันไปจุดมารดาเอามาไว้
ที่ทำแค้นกูจะแทนให้ทันตา
เป่าลงด้วยพระเวทวิทยา
ดาบใส่ฝักไว้ไม่เคลื่อนคลาย

ไม่ควรเลยจะพรากจากคุณพ่อ
มิพอที่จะต้องพรากก็จากมา
อ้ายหัวใสข่มเหงไม่เกรงหน้า
ขอขมาแม่แล้วก็ขับพราย
มารดาก็ฟื้นตื่นโดยง่าย
วันทองรู้สึกกายก็ลืมนตา ฯ

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

๑ ครานั้นวันทองผ่องใสภา
ลูกออกมาพลันด้วยทันใด
วันทองประคองสอดกอดลูกรัก
เจ้ามาไยปานนี้ลูกอา
ใส่ดาลบ้านช่องกองไฟรอบ
อาจองทะนงตัวไม่กลัวภัย

ครั้นรู้ว่าลูกยาหากกลัวไม่
พระหมื่นไวยเข้ากอดเอาบาทา
ซบพักตร์ร้องไห้ไม่เงยหน้า
เขารักษาอยู่ทุกแห่งตำแหน่งใน
พ่อช่างลอบเข้ามากระไรได้
นี่พ่อใช้ฤว่าเจ้ามาเอง

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ขุนช้างตื่นขึ้นมิเป็นการ
จะเกิดผิดแม่คิดคะนึ่งเกรง
มีธุระสิ่งไรในใจเจ้า

มิควรทำเจ้าอย่าทำให้รำคาญ

๐ จมื่นไวยสารภาพกราบบาบาท ลูกมาผิดจริงหาเถียงไม่
รักตัวกลัวผิดแต่คิดไป

เขาจะรุกรานพาลข่มเหง

ฉวยสบเพลงพลาตพล้ำมิเป็นการ

พ่อจงเล่าแก่แม่แล้วกลับบ้าน

อย่าหาญเหมือนพ่อนักคะนองใจ ฯ

ก็หักใจเพราะรักแม่วันทอง

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ทุกวันนี้ลูกชายสบายยศ
มีบ่าวไพร่ใช้สอยทั้งเงินทอง
ยังขาดแต่แม่คุณไม่แลเห็น
ข้อนี้ที่ทุกข์ยิ่งเพิ่มพูน
ลูกมาหมายว่าจะมารับ
แม่นจะบังเกิดเหตุเภทพาล

พร้อมหมดเมียมิ่งก็มีสอง
พี่น้องข้างพ่อก็บริบูรณ์
เป็นอยู่ก็เหมือนตายไปหายสูญ
ถ้าพร้อมมูลแม่ด้วยจะสำราญ
เชิญแม่วันทองกลับคืนไปบ้าน
ประการใดก็ตามแต่เวรา

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

มาอยู่ไยกับไอ้หินชาติ

ตั้งทองคำทำเลี่ยมปากกะลา

เหมือนแมลงวันว่อนเกล้าที่เนาชั่ว

ดอกมะเดื่อฤจะเจือดอกพะยอม

แม่เลี้ยงลูกมาถึงเจ็ดขวบ

จะคิดถึงลูกบ้างฤอย่างไร

แสนอุบาทว์ใจจิตริษยา

หน้าตาดำเหมือนมินหม่อมอม

มาเกลือกกลัวปทุมาลัยที่หวานหอม

ว่านักแม่จะตรอมระกำใจ

เคราะห์ประจวบจากแม่หาเห็นไม่

ฤหาไม่ใจแม่ไม่คิดเลย

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ถ้าคิดเห็นเอ็นดูว่าลูกเต้า
ให้ลูกคลายอารมณ์ได้ชมเชย

๑ ครานั้นจึงโฉมเจ้าวันทอง

พ่อพลายงามทรามสวาดีของแม่อา

ไซ้จะอิมเอิบอาบด้วยเงินทอง

ทั้งผู้คนช่างม้าแลเข้าไท

แม่ทูนเกล้าไปเรือนอย่าเชื่อนเฉย

เหมือนเมื่อครั้งแม่เคยเลี้ยงลูกมา ฯ

เศร้าหมองด้วยลูกเป็นหนักหนา

แม่โศกาเกือบเจียนจะบรรลัย

มิไซ้ของตัวทำมาแต่ไหน

ไม่รักใคร่เหมือนกับพ่อพลายงาม

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ทุกวันนี้ไซ้แม่จะผาสุก
ต้องจำจนทนกรรมที่ติดตาม
เมื่อพ่อเจ้าเข้าคุกแม่ต้องแก่
ถึงพ่อเจ้าเล่าไม่รู้ว่าร้ายดี
เมื่อพ่อเจ้ากลับมาแต่เชียงใหม่
เมื่อคราวตัวแม่เป็นคนกลาง

มีแต่ทุกข์ใจเจ็บดังเหน็บหนาม
จะขึ้นความคิดไปก็ไซ้ที่
เขาจุดแม่ไซ้จะแกลิ่งแหงงหนี
เป็นหลายปีแม่มาอยู่กับขุนช้าง
ไม่แพ้ดทูลสิ่งไรแต่สักอย่าง
ท่านก็วางบทคืนให้บิดา

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

เจ้าเป็นถึงหัวหมื่นมหาเดเล็ก

จงเร่งกลับไปคิดกับบิดา

พระองค์คงจะโปรดประทานให้

อันจะมาลักพาไม่ว่ากัน

๑ ครานั้นจึงโฉมเจ้าพลายงาม

คิดบายเบี่ยงเลียงเลี้ยวเบี้ยวบิดไป

มิใช่เด็กดอกจงฟังคำแม่ว่า

ฟ้องหากราบทูลพระทรงธรรม

จะปรากฏยศไกรเฉิดฉัน

เช่นนั้นใจแม่มีเต็มใจ ๆ

ฟังความเห็นว่ามีแม่หาไปไม่

เพราะรักไอ้ขุนช้างกว่าบิดา

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

จึงว่าอนิจจาลูกมารร้าย

เหมือนไม่มีรักใคร่ในลูกยา

เสียแรงเป็นลูกผู้ชายไม่อายเพื่อน

แม้หนีไปให้งามก็ตามใจ

จะตัดเอาศีรษะของแม่ไป

แม่อย่าเจรจาให้ช้าที

แม่ยังกลับตัดทานเป็นหน้าหงาย

อุตส่าห์มารับแล้วยังมีไป

จะพาแม่ไปเรือนให้จงได้

จะบาปกรรมอย่างไรก็ตามที่

ตั้งแต่ตัวไว้ให้อยู่นี้

จวนแจ้งแสงศรีจะรีบไป ฯ

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

๑ ครานี้วันทองมองเสภา เห็นลูกยากัดฟันมันไล่
ถือดาบฟ้าฟื้นยื่นแกว่งไกว ตกใจกลัวว่าจะฆ่าฟัน
จึงปลอมว่าพลายงามพ่อทราชมรัก อย่าฮึกฮักว่าวุ่นทำหุนหัน
จงครวญใครให้เห็นข้อสำคัญ แม่นี้พรันกลัวแต่จะเกิดความ
ด้วยเป็นข้าลักไปไทลักมา เห็นเบื่องหน้าจะอิงแม่จึงห้าม
ถ้าเห็นเจ้าเป็นสุขไม่ลูกลาม ก็ตามเถิดมารดาจะคลาไคล

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ว่าพลงนางลูกออกจากห้อง
พระหมื่นไวยก็พามาตาไป

เศร้าหมองโศกาน้ำตาไหล
พอรุ่งแจ้งแสงสาก็ถึงเรือน ฯ

๑ จะกล่าวถึงเจ้าจอมหม่อมขุนช้าง นอนครางหลับกรนอยู่ป็นเปื้อน
อัศจรรย์ฝันแปรแซ่เขื่อน ว่าขี้เรื้อนขึ้นตัวทั่วทั้งนั้น
หาหมอมารักษา ยาเข้าปรอท มันทินปอดตับไตออกไหลล้น
ทั้งไส้น้อยไส้ใหญ่แลไส้ตัน ฟันฟางก็หักจากปากตัว

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ตกใจตื่นผวาคว้าวันทอง
ลุกขึ้นงก้งนตัวสิ้นร้ว
ลืมตาเหลียวหาเจ้าวันทอง
ผ้าผ่อนล่อนแก่นไม้ติดกาย
ตะโกนเรียกในห้องวันทองเอ๋ย
ทั้งข้าวของมากมายก็หายไป

ร้องว่าแม่คุณแม่ช่วยพี่
ให้นี้กกล้วยพรอทจะตอดตาย
ไม่เห็นน้องห้องสว่างตะวันสาย
เห็นม่านขาดเรียรายประหลาดใจ
หาขานรับเช่นเคยสักคำไม่
ปากประตูเปิดไว้ไม่ใส่กลอน

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

พลา^งเรีย^กหา^ข้า^ไท^ออยู่^ว้าว^{ุ่น}
อี^{มี}อี^{มา}อี^{สา}คร
บ่^าว^{ผู้}ห^ญิง^วิง^{ไป}อยู่^งก^งัน
ต่า^งค^นท^รุด^นั่ง^บัง^ประ^{ตุ}
ข[ุ]น^ช้าง^เ็น^ข้า^{ไม่}มา^ไกล[ั]
แห^งน^เอ^อเป^{ื่อ}ป^{ัง}ย^{ืน}จ^{ัง}ก^{้า}

อี^อุ่น^{อี}อ^{ิม}อี^ฉิม^{อี}ส^{อน}
น^{ิง}น^{อน}ไ^ยห^วา^{มา}ห^ากุ
เ[็]็น^นาย^นั^นแ^ก้^ฝา^กาง^ขา^ออยู่
ต^กต^ะล^{ิง}แล^{ดู}ไม่^เ้า^{มา}
ข[ั]ด^จเ[็]ล[ุ]ก^ขิ้น^ทัง^แก[้]ฝ^{้า}
ย^{่า}ง^เ้า^ก้า^วมา^{ไม่}รู้^{ตัว}

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ยายจั้นนั่งงกยกมือไหว้
ไม่นุ่งผอนนุ่งผ้าดูน่ากลัว
สองมือปิดขาเหมือนท่าเปรต
ให้นึกอดสูห่มุ่ฆ่าไท
ยายจั้นตกใจเต็มประดา
หยิบยื่นส่งไปให้ทันที

นั่นพ่อจะไปไหนพ่อทูนหัว
ขุนช้างมองดูตัวก็ตกใจ
ใครมาเทศน์เอาผ้ากูไปไหน
ยายจั้นไปเอาผ้าให้ฆ่าที่
เข้าไปฉวยผ้าเอามาคลี่
เมินหนืออดสูไม่ดูนาย

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ขุนช้างตัวสั้นทาบอกบ่าวไพร่
เอ็งไปดูให้รู้ซึ่งแยกคาย

๑ ข้าไทได้ฟังขุนช้างใช้
ทั้งห้องนอกห้องในไม่พบพา
เห็นประตูรั้วบ้านบานเปิดกว้าง
เสาแรกแตกต้นเป็นมลทิน

วันทองไปไหนอย่างไรหาย
พบแล้วอย่าว่านวายให้เชิญมา ฯ
ต่างเที่ยวคั่นคั่นไปจะเอาหน้า
ทั่วเคหาแล้วไปคั่นจนแผ่นดิน
ผู้คนนอนส้างไม่ตื่นสิ้น
กินใจกลับมาหาขุนช้าง

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

บอกว่าได้ค้นคว้าหาพบไม่
ข้าเห็นวิปริตผิดท่าทาง
๑ ครานั้นขุนช้างฟังข่าวบอก
คิดคิดให้แค้นแสนเจ็บใจ
สองหนสามหนกันแต่หนี
ครานั้นอายขุนแผนมันแค้นชิง

แล้วเล่าแจ้งเหตุไปสิ้นทุกอย่าง
ที่นวนางวันทองนั้นหายไป ฯ
เหงื่อออกโซมล้างกระบานใส
ช่างทำได้ต่างต่างทุกอย่างจริง
พลังที่ลงไม่รอดนางยอดหญิง
นี้คราวนี้หนีวิ่งไปตามใคร

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ไม่คิดว่าจะเป็นเห็นว่แก่
เอาเถิดเป็นไรก็เป็นไป

๑ จะกล่าวถึงโฉมเจ้าพลาชงาม
อ้ายขุนช้างสารพัดเป็นศัตรู
มันก็จะสอดแนมแถมเท็จ
ดูจะระแวงผิดในกิจจา

ยังสารแนหลบลี้หนีไปไหน
ไม่เอากลับมาได้มิใช่กู ฯ

เกรงเนื้อความนั่งนึกตรึกตรองอยู่
ถ้ามันรู้ว่าลักเอาแม่มา
ไปกราบทูลสมเด็จพระพันวษา
มารดาที่จะต้องชิงโทษภัย

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

คิดแล้วเรียกหมื่นวิเศษผล
จงไปบ้านขุนช้างด้วยทันใด
บอกว่าเราจับไข้มาหลายวัน
เมื่อคืนนี้ซำมีอันเป็นมา
พอขณะมารดามาส่งทุกข์
จึงรีบมาเร็วไวตั้งใจปอง

เอ็งเป็นคนเคยชอบอัชฌาสัย
ไกลเกลี้ยเสียอย่าให้มันโกรธา
เกรงแม่จะไม่ทันมาเห็นหน้า
เราใช้คนไปหาแม่วันทอง
ร้องปลุกเข้าไปถึงในห้อง
รักษาจนแสงทองสว่างฟ้า

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ไม่ตายกลายเป็นผีขึ้นได้
แต่พอให้เคลื่อนคลายหลายเวลา
๐ หมื่นวิเศษรับคำแล้วอำลา
ครั้นถึงแอบดูอยู่แต่ไกล
ขุนช้างนั่งเฝ้ามหน้าต่างเรือน
จะต้อเดินเข้าไปไม่เป็นการ

กูขอแม่ไว้พอเห็นหน้า
จึงจะส่งมารดานั้นคืนไป ฯ
รีบมาบ้านขุนช้างหาเช้าไม่
เห็นผู้คนขวักไขว่ทั้งเรือนชาน
ดูหน้าเพื่อนที่โกรธอยู่งุ่นง่าน
คิดแล้วลงกลานเข้าประตู ฯ

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

๑ ครานั้นเจ้าจอมหม่อมขุนช้าง
เห็นคนคลานเข้ามาเหลือบตาดู
อะไรพอสว่างวางเข้ามา
ลุกขึ้นถกเขมรร้องเกนไป

๑ ครานั้นวิเศษผลคนว่องไว
ร้องตอบไปพลันในทันที

นั่งคาหน้าต่างเยียมหน้าอยู่
นี่มาล้อหลอกกุฎอย่างไร
เด็กหว่าจับทองให้จงได้
ทุตอ้ายไพร่ขี้ครอกหลอกผู้ดี ฯ
ยกมือขึ้นไหว้ไม่วิงหนี
คนดีดอกข้าไหว้ใช้คนพาล

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ข้าพเจ้าเป็นบ่าวพระหมื่นไวย
ท่านใช้ให้กระผมมาราบกราน
เจ็บจุกปัจจจุบันมีอันเป็น
ร้องโอดโदุดิ้นเพียงสิ้นใจ
พอพบท่านมารดามาส่งทุกข์
จะกลับขึ้นเคหาเห็นช้านาน

เป็นขุนหมื่นรับใช้อยู่ในบ้าน
ขอประทานคินนี้พระหมื่นไวย
แก้ไขก็เห็นหาหายไม่
จึงใช้ให้ตัวข้ามาแจ้งการ
ข้าพเจ้าร้องปลุกไปในบ้าน
ท่านจึงรีบไปในกลางคิน

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

พยายามคุณพระนายพอกลายไข่ คุณอย่าสงสัยว่าไปอื่น
ให้คำมั่นสั่งมาว่ายังยืน พอหายเจ็บแล้วจะคืนไม่นอนใจ ฯ
๑ ครานั้นขุนช้างได้ฟังว่า แค้นดังเลือดตาจะหลังไหล
ดับโมโหโกรธาทำว่าไป เราก็คงไม่ว่าไรสุดแต่ดี
การไข่เจ็บล้มตายไม่วายเว้น ประจวบอันเป็นทั้งกรุงศรี
ถ้าขัดสนสิ่งไรที่ไม่มี ก็มาเอาที่นี้อย่าเกรงใจ

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ว่าแล้วปิดบานหน้าต่างผาง
ทอดตัวลงกับหมอนนอนถนุทัย
เพราะกูแพ้ความจมีนไวย
พ่อลูกแม่ลูกถูกทำนอง
อ้ายพ่อไปเชียงใหม่มีชัยมา
อ้ายลูกเป็นหมื่นไวยทำไมมี

ขุนช้างเดือดดาลทะยานไล่
ดูดูเป็นได้เจียววันทอง
มันจึงเหิมใจทำจองหอง
ถึงสองครั้งแล้วเป็นแต่เช่นนี้
ตั้งตัวตั้งพระยาราชาสิทธิ์
เห็นกูนี้คนผิดติดโทษทัณฑ์

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

มันจึงข่มเหงไม่เกรงใจ
ขุนนางน้อยใหญ่เกรงใจกัน
ตามบุญตามกรรมได้ทำมา
ยิ่งคิดเดือดดาลทะยานใจ
ร่างฟ้องท่องเทียบให้เรียบร้อย
ลงกระดาษพับไว้มิได้ช้า

จะพึ่งพาใครได้ที่ไหนนั้น
ถึงฟ้องมันก็จะปิดให้มิดไป
จะเขียนฆ่าหาคิดชีวิตไม่
ฉวยได้กระดานชนวนมา
ถ้อยคำถ้อยถ้วนเป็นหนักหนา
อาบน้ำปลัดผ้าแล้วคลาไคล

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

วันนั้นพอพระปิ่นนรินทร์ราช

ขุนช้างมาถึงซึ่งวังใน

๑ จะกล่าวถึงพระองค์ผู้ทรงเดช

ฝ้ายรายเล่มมาเต็มลำ

พอเรือพระที่นั่งประทับที่

ลอยคอชูหนังสือเข้ามา

เสด็จประพาสบัวยังหากลับไม่

ก็คอยจ้องที่ใต้ตำหนักน้ำ ฯ

เสด็จคืนนิเวศน์พอจวบค่ำ

เรือประจำแหนแห่ซึ่งแฉะมา

ขุนช้างก็รลงตีนท่า

ผูกโพลึงหน้ายึดแคมเรือ

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

เข้าทรงบโทนอันต้นกัญญา
มหาเด็กลูกอยู่งานพัดปลัดตกเรือ
ขุนช้างตั้งค้อมือยึดเรือ
สู้ตายขอถวายซึ่งฎีกา
๑ ครานัน้สมเด็จพระพันวษา
ทุดอ้ายจัญไรมิใช่คน

เพื่อนโขกลงด้วยกะลาว่าผีเสื้อ
ร้องว่าเสื้อตัวใหญ่ว่ายนน้ำมา
มิใช่เสื้อกระหม่อมฉานล้านเกศา
แค้นเหลือปัญญาจะทานทน ฯ
ทรงพระโกรธาไกลาหล
บนบกบนฝั่งตั้งไม่มี

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ไซ้ที่ไซ้ทางวางเข้ามา
เหยยใครรับฟ้องของมันที่
มหาดเล็กก็รับเอาฟ้องมา
ลงพระราชอาญาตามว่าไว้
ว่าตั้งแต่วันนี้สืบต่อไป
ถ้าประมาทราชการไม่นำพา

ฤอำยช้างเป็นบ้ากระมังนี้
ตีเสียสามสิบจึงปล่อยไป
ตำรวจคว่าขุนช้างหาวางไม่
พระจึงให้ตั้งกฤษฎีกา
หน้าที่ของผู้ใดให้รักษา
ปล่อยให้ใครเข้ามาในล้อมวง

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ระวางโทษเบ็ดเสร็จเจ็ดสถาน
ตามกฤษฎีการักษาพระองค์
๑ จะกล่าวถึงขุนแผนแสนสนิท
อยู่บ้านสุขเกษมเปรมใจ
ลาวทองกับเจ้าแก้วกิริยา
เพลิดเพลิดจำเริญใจไม่เว้นวาง

ถึงประหารชีวิตเป็นมุขผง
แล้วลงจากพระที่นั่งเข้าวังใน ฯ
เรื่องฤทธิฤจบบพิภพไหว
สมสนิทพิสมัยด้วยสองนาง
ปรนนิบัติวัตถาไม่ห่างข้าง
คั่นนั้นในกลางซึ่งราตรี

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

นางแก้วลาวทองทั้งสองหลับ
พระจันทร์จรแจ่มกระจ่างดี
คิดคะนึ่งถึงมิตรแต่ก่อนเก่า
ถึงสองครั้งตั้งแต่พราวจากพี่ไป
กูก็ซำมัวรักแต่สองนาง
เมื่อตีได้เชียงใหม่ก็โปรดครัน

ขุนแผนกลับพวาทื่นพื่นจากที่
พระพายพัดมาลีตรลบไป
นิจจาเจ้าเหินห่างร้างพิสมัย
ตั้งเด็ดใจจากร่างก็ราวกัน
ละวางให้วันทองน้องโคกคัลย์
จะแพ้ตูลคราวนั้นก็คล่องใจ

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

สารพัดที่จะว่าได้ทุกอย่าง
ไม่ควรเลยเฉยมาไม่อาลัย
จำกูจะไปสู่สวาติน้อง
คิดพลางจัดแจงแต่งกายา
ออกจากห้องย่องเดินดำเนินมา
เข้าห้องวันทองในทันใด

อ้ายขุนช้างไหนจะโต้จะตอบได้
บัดนี้เล่าเจ้าไวโยไปรับมา
เจ้าวันทองจะคอยละห้อยหา
น้ำอบทาหอมฟุ้งจรุงใจ
ถึงเรือนลูกยาหาเช้าไม่
เห็นนางหลับไหลนิ่งนิทรา

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ลดตัวลงนั่งข้างวันทอง
สิ้นปลุกลุกขึ้นเถิดน้องอา
 ๐ นางวันทองตื่นอยู่รู้สึกตัว
นั่งดูอารมณ์ที่ชมเชย
แต่นิ่งดูกิริยาเป็นช้านาน
ทั้งรักทั้งแค้นแน่นฤทัย

เตือนต้องด้วยความเสนาหา
พี่มาหาแล้วอย่านอนเลย ฯ
หมายใจว่าผิวก็ทำเฉย
จะรักจริงฤจะเปรยเป็นจำใจ
หาว่าขานโต้ตอบอย่างไรไม่
ความอาลัยปิ่นป่วนยวนวิญญูญาณ ฯ

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

๑ ไ้เจ้าแก้วแววตาของพี่เอ๋ย เจ้าหลับไหลอะไรเลยเป็นนักษณา
ตั้งน้อมน้องหมองใจไม่นำพา ฤๅขัดเคืองคิดว่าพี่ทอดทิ้ง
ความรักนักษณ่วงทรวงสวาท พี่ไม่คลาศคาลัยรักแต่สักสิ่ง
เพอญเป็นวิปริตพี่ผิดจริง จะนอนนิ่งถือโทษโกรธอยู่ไย
ว่าพलगอนแอบลงแนบข้าง จวบพलगอนชวนชิดพิสมัย
ลูปไล่พี่ไรปลอบให้ชอบใจ เป็นไรจึงไม่พินิตนนิทรา ฯ

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

๑ เจ้าวันทองน้องตื่นจากที่นอน โอนอ่อนวอนไหว้พีไรว่า
หม่อมน้อยใจฤที่ไม่เจรจา ไซ้ตัวข้านี้จะงอนค่อนพีไร
ชอบผิดพอจงคิดคะนึ่งตรอง อันตัวน้องมลทินหาสิ้นไม่
ประหนึ่งว่าวันทองนี้สองใจ พบไหนก็เป็นแต่เช่นนั้น
ที่จริงใจถึงไปอยู่เรือนอื่น คงคิดคืนที่หม่อมเป็นแม่นมั่น
ด้วยรักลูกรักผัวยังพั่วพัน คราวนั้นก็ไปอยู่เพราะจำใจ

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

แค้นคิดด้วยมิตรไม่รักเลย

เสียแรงร่วมทุกข์ยากกันกลางไพร

พอได้ดีมีสุขลืมทุกข์ยาก

ว่านักรักเครื่องเคืองระคาย

๑ พี่ผิดจริงแล้วเจ้าวันทอง

ใช้จะเพลิดเพลिनขึ้นเพราะอินเซย

ยามมีที่เซยเฉยเสียได้

กินผลไม้ต่างข้าวทุกเพราะกาย

ก็เพราะหากหม่อมมีซึ่งที่หมาย

เอ็นดูน้องอย่าให้อายเขาอีกเลย ๑

เหมือนลืมน้องหลงเลื่อนทำเชื่อนเฉย

เงยหน้าเถิดจะเล่าอย่าเฝ้าแค้น

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

เมื่อติดคุกทุกข์ถึงเจ้าทุกเช้าค่ำ
ข้าขุนช้างคิดคดทำทดแทน
อาลัยเจ้าเท่ากับดวงชีวิตพี่
เกรงจะพากันผิดเข้าติดทับ
กลับมาหมายว่าจะไปตาม
หัวอกใครได้แค้นในแผ่นดิน

ต้องกลืนกล้ำโศกเศร้านั้นเหลือแสน
มันดูแคลนว่าพี่นี้ยากยับ
คิดจะหนีไปตามเอาเจ้ากลับ
แต่ขยับอยู่จนได้ไปเชียงใหม่
พอเจ้าไวยเป็นความก็ค้างสิ้น
ไม่เด็ดดินเท่าพี่กับวันทอง

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

คิดอยู่ว่าจะทูลพระพันวษา
จะเป็นความอิกก็ตามแต่ทำนอง
จะเป็นตายง่ายยากไม่ยากรัก
ขอโทษที่พี่ผิดอย่าบิดเบือน
พี่ผิดพี่ก็มาลู่แก้โทษ
ความรักพี่ยังรักระงมใจ

เห็นช้ากว่าจะได้มาร่วมห้อง
จึงให้ลูกรับน้องมาร่วมเรือน
จะพุ่มพุกเหมือนเมื่ออยู่ในกลางเถื่อน
เจ้าเพื่อนเสนหาจงอาลัย
จะคุมโกรธคุมแค้นไปถึงไหน
อย่าตัดไม้ตรีตรึงให้ตรอมตาย

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ว่าพลางทางแอบเข้าแนบอก
เจ้าเนื้อทิพหยิบขึ้นอารมณ์ชาย

๑ ใจน้องมิให้หมองอารมณ์หม่อม
ถ้าตัดรักหักใจแล้วไม่มา
ถึงตัวไปใจยังนับอยู่ว่าผ้า
หญิงเดียวชายครองเป็นสองมิตร

ประคองยกของสำคัญมั่นหมาย
ขอสบายสักหน่อยอย่าโกรธา ฯ

ไม่ตัดใจให้ตรอมเสนาหา
หม่อมอย่าว่าเลยว่าจะนไม่คิด
น้องนี้กลัวบาปทัບเมื่อดับจิต
ถ้ามิปลิดเสียให้เปลืองไม่ตามใจ

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ครานั้นเมื่อตามไปกลางป่า
ชนะความงามหน้าดั่งเทียนชัย
เจ้าพลายงามตามรับเอากลับมา
กำเริบใจด้วยเจ้าไวยกำลั้งฮึก
มิใช่หนุ่มดอกอย่างกลุ่มกำเริบรัก
ถ้ำรักน้องป้องปิดให้มืดอาย

หน้าดำเหมือนหนึ่งทามินหม้อใหม่
เขาจุดไปเหมือนลงทะเลลึก
ที่นี้หน้าจะดำเป็นน้ำหมึก
จะพาแม่ตกลูกให้จำตาย
เอาความผิดคิดหักให้เหือดหาย
ฉันทกลับกลายเป็นหม่อมจงพาดฟัน

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ไปเพ็ดทูลเสียให้ทูลกระหม่อมแจ้ง

ไม่พังกวอนดอกจะนอนอยู่ด้วยกัน

๑ นิจจาใจเจ้าจะให้พี่เจ็บจิตร

เกรงผิดคิดบาปจึงหลาบกลัว

อื่นไกลไหนพี่จะละเล่า

เสียแรงมาว่าวอนจงผ่อนตาม

น้องจะแต่งบายศรีไว้เชิญขวัญ

ไม่เช่นนั้นฉันไม่เลยจะเคยตัว ๆ

ตั้งเอากฤษณะกรีดในอกผิว

พี่นี้ชั่วเพราะหมิ่นประมาทความ

นี้เจ้าว่าดอกจะยั้งไว้ฟังห้าม

อย่าหวังห้ามเสนาหาให้ช้าวัน

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ว่าพลาจคลึงเกล้าเข้าแนบข้าง
กายกอดสอดเกี่ยวพัลวัน
พลิกปลักชักชวนให้ชื่นซิด
สยดสยองพองเสียวเสยงใจ
แมลงภู่เฝ้าเกล้าไม้ในไพรชฎ
บันดาลคงคาทิพกะปริบกะปรอย

จูบพลาจทางปลอมประโลมขวัญ
วันทองกั้นกีดไว้ไม่ตามใจ
เบือนบิดแบ่งรักหาร่วมไม่
พระพายพัดมาลัยตรลบลอย
ไม่เบิกบานก้านกลัดเกสรสร้อย
พรมพร้อยท่องฟ้านภาลัย

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

อสวีครั้นครั้นสนั่นก้อง

กระเซ็นรอบขอบสระสมุทไทย

๑ ครั้นเวลาดีก่าตัดสังัดเงียบ

พระพายโชยเสาวรสขจายจร

ดูเหว่าเร้าเสียงสำเนียงก้อง

วันทองน้องนอนสนิททรวง

น้ำฟ้าหาต้องดอกไม้ไม้

หวิวใจแล้วก็หลับกับเตียงนอน ฯ

ใบไม้แห่งแกร่งเกรียบระรุบร้อน

พระจันทร์แจ่มแจ้งกระจ่างดวง

ระซังซ้องขานแข่งในวังหลวง

จิตร่งวงระงับสู่ภวังค์

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ฝันว่าพลัดไปในไพรเถื่อน
ลดเลี้ยวเที่ยงลงในดงรัง
ทั้งสองมองหมอบอยู่ริมทาง
โดดตะครุบคาดคั้นในทันที
สิ้นฝันครั้นตื่นตกประหม่า
เล่าความบอกผิวด้วยกลัวภัย

เลื่อนเปื้อนไม่รู้ที่จะกลับหลัง
ยังมีพยัคฆร้ายมาราวี
พอนางตื่นป่ามาถึงที่
แล้วจุดคร่าพาริไปในไพร
หวีดผวากอดผิวสะอื้นให้
ประหลาดใจน้องฝันพรันอุรา

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ใต้เตียงเสียงหนูก็กุกกุก

ยิ่งหวาดหวั่นพรันตัวกลัวมรณา

๑ ครานั้นขุนแผนแสนสนิท

ครั้งนี้น่าจะมีอันตราย

พิเคราะห์ดูทั้งยามอัฐกาล

มิรู้ที่จะแถลงแจ้งกิจจา

แมลงมุ่มมอกที่ริมฝา

ดังวิญญาณนางจะพรากไปจากกาย ฯ

ฟังความตามนิมิตก็ใจหาย

ฝันร้ายสาหัสตัดตำรา

ก็บันดาลฤกษ์แรงเป็นหนักหนา

กอดเมียเมินหน้าน้ำตากระเด็น

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

จึงแก่งเพทุบายทำนายไป
เพราะวิตกหมกไหม้จึงได้เป็น
พรุ่งนี้พี่จะแก้เสนียดฉิบ
มิให้เกิดราศีกลียุค

๑ ครั้นว่ารุ่งสว่างฟ้า
จะกล่าวถึงพระองค์ผู้ทรงชัย

ฝันอย่างนี้มีไซ้จะเกิดเช็ญ
เนื้อเย็นอยู่กับผ้าอย่างกลัวทุกข์
แล้วทำมิ่งสิ่งขวัญให้เป็นสุข
อย่าเป็นทุกข์เลยเจ้าจงเบาใจ ฯ
สุริยาแยมเยยมเหลียมไศล
เนาในพระที่นั่งบัลลังก์รัตน

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

พร้อมด้วยพระกำนัลนักสนม
ประจำตั้งเครื่องอาณอยู่งานพัด
แสนถ้อยใครจะถ้อยเหมือนมันบ้าง
เวียนแต่เป็นถ้อยความไม่ข้ามคืน
คราวนั้นป้องกันด้วยวันทอง
ดำริพลางทางเสด็จยาตรา

หมอบประนมเฝ้าแทนแน่นชนิด
ทรงเคืองขัดขุนช้างแต่กลางคืน
ทุกอย่างที่จะชั่วอายุหัวสิ้น
น้ำเย็นหยั่งไม่ถึงยังดังมา
นี้มันฟ้องใครอีกไอ้ชาติข้า
ออกมาพระที่นั่งจักรพรรดิ

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

พระสูตรรูดกร่างกระจ่างองค์
ทั้งหน้าหลังเบียดเสียดเยียดยัด
ทอดพระเนตรมาเห็นขุนช้างเฝ้า
พระหมื่นศรีถวายพลันในทันใด
พอทรงจบแจ้งพระทัยในข้อหา
มันเคี้ยวเชืงูทำเป็นอย่างไรกัน

ขุนนางกราบราบลงเป็นชนิด
หมอบอัดถัดกันเป็นหล่นไป
เออใครเอาฟ้องมันไปไว้ไหน
รับไว้คดีทอดพระเนตรพลัน
ก็โกรธาเคืองขุนหุนหัน
อีวันทองคนเดียวไม่รู้แล้ว

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ราวกับไม่มีหญิงเฝ้าชิงกัน
รูปอายช่างชั่วช้าตาแบ้งแบว
ใครจะเอาเป็นผัวเขากลับอาย
ครานั้นเป็นความกุฎามชัก
วันทองกุลีให้กับไอ้แผน
จมีนศรีไปเอาตัวมันมาพลัน

ฤ่อวันทองนั้นมันมีแก้ว
ไม่เห็นแววที่ว่ามันจะรัก
หัวหูดูเหมือนควายที่ตกปลัก
ตกหนักอยู่กับเก้าศรีประจัน
โยเล่นมาอยู่กับอายช่างนั้น
ทั้งวันทองขุนแผนอายหมื่นไวย ๖

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

๑ ฝ่ายพระหมื่นศรีได้รับสั่ง
สั่งเวรกรรมวังในทันใด
ขึ้นไปบนเรือนพระหมื่นไวย
ขุนช้างฟ้องร้องฎีกาพระทรงธรรม

๑ ครานั้นวันทองเจ้าพलयงาม
ขุนแผนเรียกวันทองเข้าห้องใน

ถอยหลังออกมาไม่เข้าได้

ตำรวจในวังตะบึงมาถึงปล้น

แจ้งข้อรับสั่งไปขมิขมัน

ให้หาทั้งสามที่นั่นเข้าไป ๆ

ได้ฟังความคร้ามครั่นหวั่นไหว

ไม่ไว้ใจจึงเสกด้วยเวทมนตร์

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

สี่ขี้ผึ้งสี่ปากกินหมากเวท

น้ำมันพรายน้ำมันจันทน์สรเสกปน

แล้วทำผงอิทธิเจเข้าเจิมพักตร์

เสกกระแจะจวงจันทน์น้ำมันทา

๑ ครานั้นทองประศรีผู้มารดา

เด็กเอ๋ยวิ่งตามมาไวไว

ซึ่งวิเศษสารพัดแก้ขัดสน

เคยคุ้มขังบังตนแต่ไรมา

คนเห็นคนทักรักทุกหน้า

เสร็จแล้วก็พาวันทองไป ๆ

ครั้นได้แจ้งกิจจาไม่นิ่งได้

ลงบันไดงันงกตกนอกชาน

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

พलयชุมพลกอดก้นทองประศรี

ลูกขึ้นโขยงโกิ่งโคงคลาน

ครั้นถึงยังอยู่ประตู่วัง

ขุนแผนวันทองพระหมื่นไวย

๐ ครานั้นพระองค์ผู้ทรงเดช

เห็นสามราเข้ามาอัญชลี

กুমิไซช้างชี่ดอกลูกหลาน

ชมซานโสกฮากอ้าปากไป

ผู้รับสั่งเร่งรัดไม่หยุดได้

เข้าไปเฝ้าองค์พระภูมิ ฯ

ปิ่นปักนัคเรศเรืองศรี

พระปรานีเหมือนลูกในอุทร

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ด้วยเดชพระเวทวิเศษประสิทธิ
ตรัสถามอย่างความราษฎร
เมื่อมิ่งกลับมาแต่ป่าใหญ่
ครั้นกูขัดใจให้จำจง
ทำไมไม่อยู่กับอ้ายแผน
เดิมมิ่งรักอ้ายแผนเล่นตามไป

เพอญคิดรักใคร่พระทัยอ่อน
ฮ้ำแฮยดูก่อนอีวันทอง
กูลีให้ไ้แผนประสมสอง
ตัวของมิ่งไปอยู่แห่งไร
เล่นไปอยู่กับอ้ายช้างใหม่
ครั้นยกให้ลิเต้นกลับเล่นตัว

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

อยู่กับอ้ายช้างไม่อยู่ได้

ดูยักษ์ใหม่ย้ายเก่าเฝ้าเปลี่ยนตัว

๑ ครานั้นวันทองได้รับสั่ง

หัวสยงพองพริ้นทันที

ขอเดชะละอองธุลีบาท

เมื่อกระหม่อมฉันมาแต่อารัญ

เกิดรังเกียจเกลียดใจด้วยชังหัว

ตกว่าชั่วแล้วมึงไม่ไยดี ฯ

ละล้าละล้งประนมก้มเกศี

ทูลคดีพระองค์ผู้ทรงธรรม

องค์ทริรักษ์ราชรังสรรค์

ครั้งนั้นโปรดประทานขุนแผนไป

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ครั้นอยู่มาขุนแผนต้องจำจอง
อยู่ที่เคหาหน้าวัดตะไกร
มีรับสั่งโปรดปรานประทานให้
ย้อยุดจุดคร่าทำสามานย์
ด้วยขุนช้างอ้างว่ารับสั่งให้
จนใจจะมีไปก็สุดฤทธิ

กระหม่อมฉันมีท้องนั้นเติบโตใหญ่
ขุนช้างไปบอกว่าพระโองการ
กระหม่อมฉันไม่ไปก็หักหาญ
เพื่อนบ้านจะช่วยก็สุดคิด
ใครจะขัดขึ้นไว้ก็กลัวผิด
ชีวิตอยู่ใต้พระบาท ๖

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

๑ ครานั้นพระองค์ผู้ทรงภาพ
มีพระสิงหนาทตวาดมา
ตกว่ากูหาเป็นเจ้าของชีวิตไม่
เป็นไม่มีอาญาสิทธิคิดตั้งโดน
เลี้ยงมึงไม่ได้จ่ายใจร้าย
แล้วกลับความถามข้างวันทองปล้น

ฟังจบกริ้วขุนช้างเป็นหนักหนา
อ้ายบ้าเยอหยิ่งอ้ายลิงโลน
มึงถือใจว่าเป็นเจ้าที่โรงโชน
เที่ยวทำโจรใจคะนองจ้องหองครัน
ชอบแต่เขี่ยนสองหวายตลอดสัน
เออเมื่อมันจุดคร่าพามึงไป

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ก็ช้านานประมาณได้สิบแปดปี
นี่มิ่งหนีมันมาถูว่าไร
๑ วันทองฟังถามให้คร่ำครื้น
ขอเดชะพระองค์ทรงศักดิ์ดา
ครั้งนี้จมีนไวยนั้นไปรับ
มิใช่ข้อยนอกทำนอใจ

ครั้งนี้ทำไมมิ่งจึงมาได้
ถูว่าใครไปรับเอามิ่งมา ๆ
บังคมคัลประนมก้มเกศา
พระอาญาเป็นพันล้นเกล้าไป
กระหม่อมฉันจึงกลับคืนมาได้
ขุนแผนก็มีได้ประเวณี

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

แต่มาเวลานี้เวลาลึกสองยาม
ขอพระองค์จงทรงพระปราณี
 ๑ ครานั้นพระองค์ผู้ทรงเดช
อ้ายหมื่นไวยทำใจอหังการ
จะปรึกษาตราสินให้ไม่ได้
ถ้าฉวยเกิดฆ่าฟันกันล้มตาย

ขุนช้างจึงหาความว่าหลบหนี
ชีวีอยู่ใต้พระบาทา ฯ
ฟังเหตุขุนเคืองเป็นหนักหนา
ตกว่าบ้านเมืองไม่มีนาย
จึงทำตามน้ำใจเอาง่ายง่าย
อันตรายไพร่เมืองก็เคืองกู

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

อีวันทองให้ไ้แผนไป
จุดมันขึ้นข้างอ่างถึงกู
ชอบตบให้สลบลงกับที่
มะพร้าวห้าวยัดปากให้สาใจ
มึงถือว่าอีวันทองเป็นแม่ตัว
ไปรับโยไม้ไปในกลางวัน

อ้ายข้างบังอาจใจทำจู้จู้
ตะคอกขู่อีวันทองให้ตกใจ
เขี่ยนตีเสียให้ยับไม่นับได้
อ้ายหมื่นไวยกัโทษถึงฉกรรจ์
ไม่เกรงกลัวเว้โว้วทำโมหันธ์
อ้ายแผนพ่อนั้นก็เป็นใจ

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

มันเหมือนว้าวเคยขาม้าเคยขี่
อ้ายช่างมันก็ฟ้องเป็นสองนัย
เป็นราศีข้อผิดมีติดตัว
ถ้าอ้ายไวยอยากจะใคร่ได้แม่มา
อัยการศาลโรงก็มีอยู่
ขอบทวนด้วยลวดให้ปวดไป

ถึงบอกกว่าดีหาเชื่อไม่
ว่าอ้ายไวยลักแม่ให้บิดา
หมองมัวมลทินอยู่หนักหนา
ชวนพ่อฟ้องหาเอาเป็นไร
ฤว่ากูตัดสินให้ไม่ได้
ปรับไหมให้เท่ากับชายชู้

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

มันเกิดเหตุทั้งนี้ก็เพราะหญิง
จำจะตัดรากใหญ่ให้หล่นพรู
อีวันทองตัวมันเหมือนรากแก้ว
ใครจะควรรู้สมอยู่กลมเกลียว
เฮ้ยอีวันทองว่าอะไร
อย่าพะวังกังขาเป็นราศี

จึงหึงหวงช่วงชิงยุงยั้งอยู่
ให้ลูกดอกคอกอยู่แต่กิ่งเดียว
ถ้าตัดโคนขาดแล้วก็ใบเหี่ยว
ให้เด็ดเดี่ยวรู้กันแต่วันนี้
มึงตั้งใจปลดปลงให้ตรงที่
เพราะมึงมีผิวสองกุต้องแค้น

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ถ้ารักใหม่ก็ไปอยู่กับอ้ายช้าง
อย่าเวียนวนไปให้คนมันหมิ่นแคลน

๑ ครานั้นวันทองพึ่งรับสั่ง
ครั้นจะทูลกลัวพระราชอาชญา
พระหมื่นไวยใช้ใบ้ให้แม่ว่า
วันทองหมองจิตคิดเวียนวน

ถ้ารักเก่าเข้าข้างอ้ายขุนแผน

ถ้าแม่มึงรักไหนให้ว่ามา ๆ
ให้ละล้าละลังเป็นนั้กหนา
ขุนช้างแลดูตายก็ควลน
บู้ปากตรงบิดาเป็นหลายหน
เป็นจนวนใจนิ่งอยู่ไม่ทูลไป ๆ

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

- ๑ ครานั้นพระองค์ทรงธรรณินทร์ หาได้ยिनวันทองทูลขึ้นไม่
พระตรัสความถามซักไปทันใด ฤมิงไม่รักใครให้ว่ามา
จะรักซู้ซังผิวมิงกลัวอาย จะอยู่ด้วยลูกชายก็ไม่ว่า
ตามใจกูจะให้ดังวาจา แต่นี้เบื้องหน้าขาดเด็ดไป ฯ
- ๑ นางวันทองรับพระราชโองการ ให้บันดาลบังจิตรหาคิดไม่
อกุศลดลมัวให้ชั่วใจ ด้วยสิ้นในอายุที่เกิดมา

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

คิดคะนึ่งตะลึงตะลานอก

ให้อุทัจอดอันตันอุรา

จะว่ารักขุนช้างกะไรได้

รักพ่อลูกห่างดังดวงชีวิต

อย่าเลยจะทูลเป็นกลางไว้

คิดแล้วเท่านั้นมิทันนาน

ตั้งตัวตกพระสุเมรุฎีกา

เกรงผิดภายหน้าก็สุดคิด

ที่จริงใจมิได้รักแต่สักหนิด

แม้ทูลผิดจะพิโรธไม่โปรดปราน

ตามพระทัยท้าวจะแยกให้แตกฉาน

นางกัมภีร์แล้วก็ทูลไปฉับพลัน

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ความรักขุนแผนก็แสนรัก
สู้ลำบากบุกป่ามาด้วยกัน
ขุนช้างแต่อยู่ด้วยกันมา
เงินทองกองไว้มิให้ใคร
จมีนไวยเล่าก็เลือดที่ในอก
ทูลพลาจต์นางระเริ่มร้าว

ด้วยร่วมยากมานักไม่เคยฉันท
สารพันอดอมถนอมใจ
คำหนักหาได้ว่าให้เคืองไม่
ข้าไทใช้สอยเหมือนของตัว
ก็หิบบยรักเท่ากันกับผิว
ความกลัวพระอาญาเป็นพันไป ๆ

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

๑ ครานั้นพระองค์ผู้ทรงภาพ	ฟังจบแค้นคั่งดั่งเพลิงไหม้
เหมือนดินประสิวปลิวติดกับเปลวไฟ	ดูดูเป็นได้อีวันทอง
จะว่ารักช่างไหนไม่ว่าได้	น้ำใจจะประดังเข้าทั้งสอง
ออกนั้นเข้านี้มีสำรอง	ยิ่งกว่าท้องทะเลอันล้าลึก
จอกแหนแพเสาสำเภาใหญ่	จะทอดถมเท่าไรไม่รู้ลึก
เหมือนมหาสมุทรสุดซึ้งซีก	น้ำลึกเหลือจะหยั่งกระทั่งดิน

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

อิฐผาหาหาบมาทุ้มถม
อีแสนถ่อยจัญไรใจทมิฬ
รูปงามนามเพราะน้อยไปฤ
แต่ใจสัตว์มันยังมีที่นิยม
มิ่งนี้ถ่อยยิ่งกว่าถ่อยอีท้ายเมือง
ละโมบมากค้นหาตาเป็นมัน

ก็จ่อมจมสูญหายไปหมดสิ้น
ดังเพชรนิลเกิดขึ้นในอวม
ใจไม่เชื่อสมคักดิเท่าเส้นผม
สมาคมก็แต่ถึงฤดูมัน
จะเอาเรื่องไม่ได้สักสิ่งสรรพ
สักร้อยพันให้มิ่งไม่ถึงใจ

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ว่าหญิงชั่วร้ายังคราวละคนเดียว
หนักแผ่นดินกูจะอยู่ไย
กูเลี้ยงมึงถึงให้เป็นหัวหมื่น
อ้ายขุนช้างขุนแผนทั้งสองรา
หญิงกาลกณีอีแพศยา
ที่รูปรวยสวยสมมีถมไป

หาตามตอมก้นเกี้ยวเหมือนมึงไม่
อ้ายไวยมึงอย่านับว่ามารดา
คนอื่นรู้ว่าแม่ก็ขายหน้า
กูจะหาเมียให้อย่าอาลัย
มันไม่น่าเซยชิดพิสมัย
มึงตัดใจเสียเถิดอีคนนี้

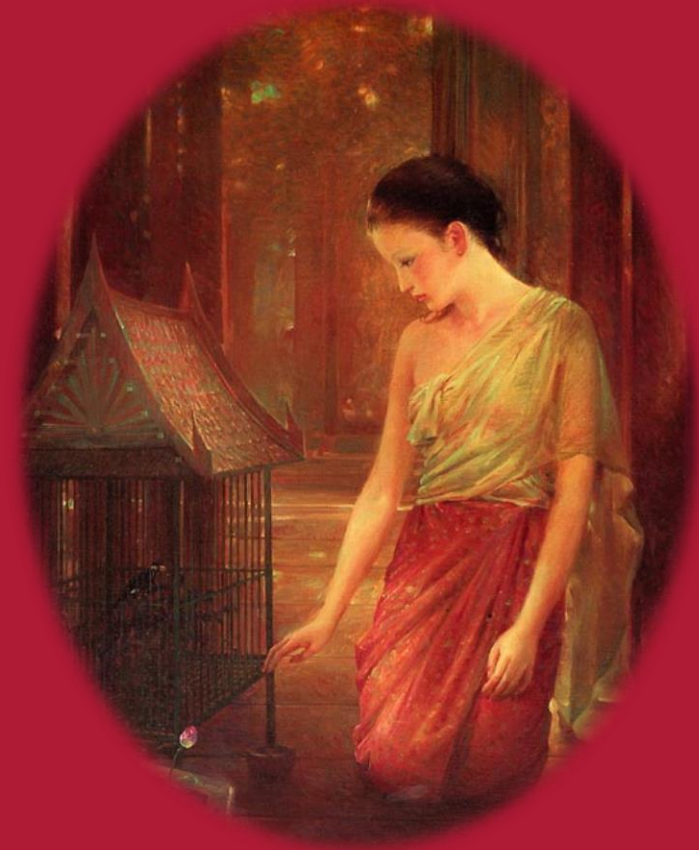
เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

เร่งเร็วถวายพระยายมราช
ออกเอาขวานผ่าอย่าปราณี
เอาใบตองรองไว้ให้หมากิน
ฟันให้หญิงชายทั้งหลายดู

ไปฟันฟาดเสียให้มันเป็นผี
อย่าให้มีโลหิตติดดินกู
ตกดินจะอัปรีภัยกาลอยู่
สั่งเสร็จเสด็จสู่ปราสาทชัย ฯ

นางวันทองสองใจจริงหรือ

เรื่องราวตอนขุนช้างถวายฎีกา นับเป็นตอนที่สำคัญที่สุดของเรื่องขุนช้างขุนแผน กล่าวคือ เป็นตอนที่ปัญหาความวุ่นวายที่เกิดจากการแย่งชิงนางวันทองได้สิ้นสุดลง สมเด็จพระพันวษามีรับสั่งให้นางวันทอง ตัดสินใจให้เด็ดขาดว่าจะเลือกอยู่กับขุนช้าง ขุนแผน หรือจะอยู่กับลูก

นางวันทองสองใจจริงหรือ

เมื่อใคร่ครวญถึงอารมณ์ความรู้สึกของนางวันทองที่ต้องตกอยู่ในสถานการณ์เช่นนั้น ก็เข้าใจได้ว่า ผู้หญิงสมัยก่อนไม่สามารถตัดสินใจดำเนินชีวิตอย่างเป็นอิสระเหมือนในปัจจุบันได้ เมื่อจะต้องตัดสินใจทันทีเช่นนี้ ทำให้นางละล้าละลังไม่แน่ใจว่าจะเลือกทางใด เพราะคนที่นางรักคือขุนแผนและจมื่นไวย แต่ด้วยเกรงว่าหากกราบทูลผิดไปจากที่สมเด็จพระพันวษาทรงคาดคิดแล้ว ก็จะมีโทษได้ จึงขอกราบทูลไปตามความรู้สึกจริงๆ

นางวันทองสองใจจริงหรือ

ความรักขุนแผนก็แสนรัก
สู้ลำบากบุกป่ามาด้วยกัน
ขุนช้างแต่อยู่ด้วยกันมา
เงินทองกองไว้มิให้ใคร
จมีนไวยเล่าก็เลือดที่ในอก

ด้วยร่วมยากมานักไม่เด็ดฉันท
สารพันอดอมทนอมใจ
คำหนักหาได้ว่าให้เคืองไม่
ข้าไทใช้สอยเหมือนของตัว
ก็หิบบयरักเท่ากันกับผิว

นางวันทองซังใจไม่ได้ แต่จะไม่เลือกก็กลัวพระอาญา จึงขอให้
พระองค์ทรงตัดสินให้ กลับเป็นว่าพระพันวษาพิโรธหนัก จนมีรับสั่งให้
ประหารชีวิตนางวันทอง

นางวันทองสองใจจริงหรือ

หากพิจารณาเรื่องราวของนางวันทอง จะเห็นว่าชีวิตของนางถูกกำหนดให้ดำเนินไปตามความปรารถนาของชายทั้ง ๔ คือ ขุนแผน ขุนช้าง จมื่นไวย และสมเด็จพระพันวษา โดยที่นางไม่มีอิสระที่จะเลือกได้ และสาเหตุที่นางไม่อาจเลือกได้ว่าจะอยู่กับผู้ใด เหตุหนึ่งน่าจะเป็นเพราะนางตื่นตระหนก เกิดความเกรงกลัวพระราชอาญาสมเด็จพระพันวษามาก นางจึงกราบทูลให้พระองค์ทรงเลือกชะตากรรมให้ ส่วนเหตุผลที่กวีอ้างตามความเชื่อของคนไทย คือ เป็นเพราะเคราะห์กรรมของนางที่จะสิ้นอายุจึงบันดาลให้อับจนคำตอบเช่นนั้น

คุณค่าของเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา

คุณค่าด้านวรรณศิลป์

- สะท้อนถึงอารมณ์โกรธแค้นและสะเทือนใจ

...ยิ่งคิดเดือดดาลทะยานใจ

ร่างฟ้องท่องเทียบให้เรียบร้อย

- การพรรณนาถึงเรื่องฝันร้าย

...ครั้งนี้น่าจะมีอันตราย

พิเคราะห์ดูทั้งยามอัฐกาล

มิรู้ที่จะแถลงแจ้งกิจจา

ฉวยได้กระดานชะนวนมา

ถ้อยคำถึถ้วนเป็นหนักหนา...

ฝันร้ายสาหัสตัดตำรา

ก็บันดาลฤกษ์แรงเป็นหนักหนา

กอดเมียเม็นหน้าน้ำตากระเด็น...

คุณค่าของเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา

- ใช้ถ้อยคำเกิดความเศร้าสะเทือนใจสงสารในชะตากรรมของตัว

ละคร

...วันนี้แม่จะลาพ่อพลายแล้ว

พอบ่ายก็จะตายลงถมดิน

เกิดมาไม่เหมือนกับเขาอื่น

...รำพละนางกอดพระหมื่นไวย

ง่วงหุบฟุบลงกับพสุธา

จะจำจากลูกแก้วไปสูญสิ้น

ผินหน้ามาแม่จะขอชม

มิได้ชื่นเชยชิดสนิทสนม...

น้ำตกลไหลสบเขาไม่เงยหน้า

กอดลูกยาแม่หนึ่งไม่ติงกาย ฯ

คุณค่าของเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา

- การบรรยายโวหาร

ฟ้าขาวดาวเด่นดวงสว่าง

จันทร์กระจ่างทรงกลมคมขลิบ

จึงเช่นเหล่าข้าวปลาให้พรายกิน

เสกขมึ้นว่านยาเข้าทาตัว

- เเชิงเปรียบเทียบ

อีวันทองตัวมันเหมือนแก้ว

ถ้าตัดโคนขาดแล้วก็ใบเหี่ยว

ใครจะควรคู่สมอยู่กลมเกลียว

ให้เด็ดเดี่ยวรู้กันแต่วันนี้

คุณค่าของเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา

- สัมผัสแบบกลอนแปด

ครานั้นพระองค์ทรงธรณินทร์
พระตรีศความถามซักไปทันใด

หาได้ยिनวันทองทูลขึ้นไม่
ถามึงไม่รักใครให้ว่ามา

- กวีแทรกอารมณ์ขึ้นในการแต่ง

ขุนช้างเห็นข้าไม่มาใกล้
แหงนถ่อเปื้อปึงยีนจังกา
ยายจันจันงกยกมือไหว
ไม่นุงผ่อนนุงผ้าดูน่ากลัว

ซัดใจลุกขึ้นทั้งแก้ผ้า
ย่างเท้าก้าวมาไม่รู้ตัว
นั่นพ่อจะไปไหนพ่อทูนหัว
ขุนช้างมองดูตัวก็ตกใจ

คุณค่าของเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา

คุณค่าด้านสังคม

แสดงค่านิยมและความเชื่อของคนในสังคมสมัยอยุธยาซึ่งแม้ว่าจะไม่อาจประเมินข้อเท็จจริงทางสังคมได้เช่นเดียวกับเอกสารทางประวัติศาสตร์ แต่วรรณคดีเรื่องนี้ก็เป็นภาพสะท้อนที่แสดงให้เห็นโลกทัศน์ของครอบครัวขุนนางในสมัยกรุงศรีอยุธยาและรัตนโกสินทร์ว่ามีความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์อย่างสูงสุดเพียงใด

คุณค่าของเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา

สะท้อนให้เห็นในสังคมสมัยนั้นกษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชยังมีอำนาจ อยู่เหนือกฎหมายและสะท้อนให้เห็นในสมัยนั้นจะมีการตีข้อบกพร่องเวลาและจะมี เรื่องเกี่ยวความเชื่อเช่นเชื่อเรื่องภูตผีปีศาจ คาถาอาคม เรื่องโชคชะตาดวงของคน

แบบฝึกหัดทบทวน

ภาษาไทยกับครูพี่ตี้ - อาจารย์พีระเสก บริสุทธิ์บัวทิพย์

๑. ข้อใดเป็นเหตุผลที่นางวันทองไม่ยอมไปกับพลาแยงาม

๑. ด้วยเป็นข้าลักไปไทลักมา

เห็นเบื้องหน้าจะอิงแม่จึงห้าม

๒. ต้องจำจนทนกรรมที่ติดตาม

จะขึ้นความคิดไปก็ไซ้ที่

๓. เมื่อพ่อเจ้ากลับมาแต่เชียงใหม่

ไม่แพ้ดทูลสิ่งไรแต่สักอย่าง

๔. จงเร่งกลับไปคิดกับบิดา

ฟ้องหากราบทูลพระทรงธรรม

๒. คำประพันธ์ข้อใดกล่าวถึงเหตุการณ์ในอดีต

๑. ความรักขุนแผนก็แสนรัก

สู้ลำบากบุกป่ามาด้วยกัน

๒. แต่อยู่ด้วยกันมา

เงินทองกองไว้มิให้ใคร

๓. จมื่นไวยเล่าก็เลือดที่ในอก

ทูลพลาจต์นางเริ่มระรัว

๔. ที่จริงใจถึงไปอยู่เรือนอื่น

ด้วยรักลูกรักผัวยังพั่วพัน

ด้วยร่วมยากมานักไม่เด็ดฉันท

สารพันอดอมถนอมใจ

คำหนักหาได้ว่าให้เคืองไม่

ข้าไทใช้สอยเหมือนของตัว

ก็หีบยกรักเท่ากันกับผัว

ความกลัวอาญาเป็นพันไป

คงคิดคืนที่หม่อมเป็นแม่หมั้น

คราวนั้นก็ไปอยู่เพราะจำใจ

๓. ข้อใดไม่ใช่เหตุผลที่ขุนช้างถวายฎีกา

๑. เพราะกลัวแพ้ความจมื่นไวย	มันจึงเหิมใจทำจองทอง
๒. อ้ายลูกเป็นหมื่นไวยทำไมมี	เห็นกูนี้คนผิดติดโทษทัณฑ์
๓. ถ้าขัดสนสิ่งใดที่ไม่มี	ก็มาเอาที่นี้อย่าเกรงใจ
๔. ขุนนางน้อยใหญ่เกรงใจกัน	ถึงฟ้องมันก็จะปิดให้มืดไป

๔. “ถ้าอ้ายไวยอยากจะใคร่ได้แม่มา ถึงฟองมันก็จะปิดให้มืดไป
อัยการศาลโรงก็มีอยู่ ฤว่ากูตัดสินให้ไม่ได้”

คำประพันธ์บทนี้เน้นสาระด้านใด

๑. ขนบประเพณี
๒. จารีตประเพณี
๓. จารีตนครบาล
๔. ความสำคัญของกฎหมายบ้านเมือง

๕. คำกล่าวใดทำให้นางวันทองตัดสินใจยอมจากเรือนขุนช้างไปกับ
พलयงาม

๑. เหมือนไม่มีรักใคร่ในลูกยา อดส่ำห่มารับแล้วยังมีไป
๒. เสี้ยแรงเป็นลูกผู้ชายไม่อายเพื่อน จะพาแม่ไปเรือนให้จงได้
๓. แม้นมีไปให้งามก็ตามใจ จะบาปกรรมอย่างไรก็ตามที่
๔. จะตัดเอาศีรษะของแม่ไป ทิ้งแต่ตัวไว้ให้อยู่ที่นี่

๖. ข้อใดไม่ใช่สาเหตุที่ทำให้สมเด็จพระพันวษา “ฟังจบแค้นคั่งตั้งเพลิงไหม้”

๑. ความรักขุนแผนก็แสนรัก

สู้ลำบากบุกป่ามาด้วยกัน

๒. ขุนช้างแต่อยู่ด้วยกันมา

เงินทองกองไว้มิให้ใคร

๓. พระหมื่นไวยใช้ใบ้ให้แม่ว่า

วันทองหมองจิตคิดเวียนวน

๔. จมื่นไวยเล่าก็เลือดในอก

ทูลพลาจตว์นางเริ่มระรัว

ด้วยร่วมยากมานักไม่เด็ดฉันท

สารพันอดออมถนอมใจ

คำหนักหนาได้ว่าให้เคืองไม่

ซ้ำไท้ใช้สอยเหมือนของตัว

บู้ปากตรงบิดาเป็นหลายหน

เป็นจنايةนั่งอยู่ไม่ทูลไป

ก็หยาบยกรักเท่ากันกับผ้า

ความกลัวอาญาเป็นพันไป

๗. ข้อใดแสดงให้เห็นถึงค่านิยมของคนไทยด้านความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

๑. ความรักขุนแผนก็แสนรัก

สู้ลำบากบุกป่ามาด้วยกัน

๒. ขุนช้างแต่อยู่ด้วยกันมา

เงินทองกองไว้มิให้ใคร

๓. พระหมื่นไวยใช้ใบ้ให้แม่ว่า

วันทองหมองจิตคิดเวียนวน

๔. จมื่นไวยเล่าก็เลือดในอก

ทูลพลาจต์นางเริ่มระรัว

ด้วยร่วมยากมานักไม่เด็ดฉันท

สารพันอดอมถนอมใจ

คำหนักหนาได้ว่าให้เคืองไม่

ซ้ำไท้ใช้สอยเหมือนของตัว

บู้ปากตรงบิดาเป็นหลายหน

เป็นจنايةนั่งอยู่ไม่ทูลไป

ก็หยาบยกรักเท่ากันกับผ้า

ความกลัวอาญาเป็นพันไป

๘. นางวันทองต้องโทษประหารเพราะเหตุใด

๑. ไม่รักขุนแผน

๒. ไม่รักลูก

๓. ไม่รักขุนช้าง

๔. ไม่กล้าตัดสินใจ

๙. ข้อใดไม่ใช่เหตุผลที่นางวันทองกราบทูลพระพันวษาเกี่ยวกับเรื่องไป
อยู่กับขุนช้าง

๑. อยู่ที่เคหาหน้าวัดตะไกร ขุนช้างไปบอกว่าพระโองการ

๒. มีรับสั่งโปรดปรานประทานให้ กระทบอ้อมฉ้นไม่ไปก็หักหาญ

๓. ย้อยุดจุดคร่าทำสามานย์ เพื่อนบ้านจะช่วยก็สุดคิด

๔. ยิ่งหวาดหวั่นพรันตัวกลัวมรณา ตั้งวิญญูนางจะพรากไปจากกาย

๑๐. ข้อใดสะท้อนให้เห็นค่านิยมของคนในสังคมว่าผู้หญิงต้องรักเดียวใจเดียว

๑. ใครจะควรคู่สมอยู่กลมเกลียว	ให้เด็ดเดี่ยวรู้กันแต่วันนี้
๒. อย่าเวียนวนไปให้คนมันหมิ่นแคลน	ถ้าแม้มึงรักไหนให้ว่ามา
๓. พระหมื่นไวยใช้ใบ้ให้แม่ว่า	บู้ปากตรงบิดาเป็นหลายหน
๔. วันทองหมองจิตคิดเวียนวน	เป็นจนวนใจนิ่งอยู่ไม่ทูลไป